

Erken Çocuklukta Öğrenme Yaklaşımları

Editörler:

Prof. Dr. Günseli YILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

Editörler: Prof. Dr. Günseli YILDIRIM - Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖĞRENME YAKLAŞIMLARI

ISBN 978-625-7880-41-1

DOI 10.14527/9786257880411

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2020, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
(0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Öğrenmenin ne olduğu psikoloji biliminin üzerinde çalıştığı en önemli konulardan biri olmuştur. Özellikle son 100 yılda konuyla ilgili pek çok kuram ve ilke ortaya konmuş, son yıllarda nöro-bilim alanındaki gelişmelerle bu konu her zaman gündemde kalmaya devam etmiştir. Öğrenme kuramları konusu, pek çok kitlenin ilgisini çekmekte; ancak en temel olarak eğitim bilimleri alanında çalışanların özellikle bilmesi gereken, kullanması gereken bir bilgi birikimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kitapta öğrenmenin ne olduğu ve çeşitli öğrenme kuramları ile ilgili 8 bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde öğrenme ve öğrenmeyi etkileyen faktörlere değinilmiş, daha sonra her bölümde tarihsel süreç göz önünde bulundurularak öğrenme kuramları (Davranışçı kuramlar, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel öğrenme kuramı, sosyo-kültürel kuramlar, ekolojik kuramlar, hümanist kuramlar, çoklu zeka kuramı ve nörofizyolojik kuramlar) ele alınmıştır. Bölümlerin başında o bölümde anlatılanlara ilişkin kısa bir özet, sonunda ise öğrenilenlerin pekiştirilmesi amacıyla test sorularına yer verilmiştir.

Elinizde tuttuğunuz bu kitap, öğrenme psikolojisine dair edinilen pek çok teorik bilginin, deneyimin, uygulamanın, yüzlerce saat okumanın, uzun süreli gözlemlerin bol bol da fikir üretmenin ürünüdür. Editörler olarak, tüm bölüm yazarlarına son derece titiz ve özverili çalışmalarından dolayı, kitabın basımını üstlenen Pegem Yayıncılığa, alana böyle bir kitapla katkıda bulunmalarından dolayı çok teşekkür ederiz.

Kitabın erken çocuklukla ilgilenen akademisyenlere, öğretmenlere, öğretmen adaylarına, ebeveynlere kısaca öğrenmeyle ilgilenen tüm okurlara yararlı olması umuduyla....

Editörler

Prof. Dr. Günseli YILDIRIM
ORCID No: 0000-0002-2513-7105

Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ
ORCID No: 0000-0002-5900-8213

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Prof. Dr. Günseli YILDIRIM
Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ

1. Bölüm: Erken Çocuklukta Öğrenme

Doç. Dr. Zekavet KABASAKAL - Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3450-1060

2. Bölüm: Davranışçı Kuramlar ve Erken Çocuklukta Uygulama Alanları

Prof. Dr. Tarık TOTAN - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8859-3338

3. Bölüm: Sosyal Öğrenme Kuramı ve Erken Çocuklukta Uygulama Alanları

Dr. Yağmur SOYLU - Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5562-6233

4. Bölüm: Bilişsel Öğrenme Kuramları

Dr. Öğr. Üyesi Güzin ÖZYILMAZ - Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5900-8213

5. Bölüm: Sosyo-Kültürel Kuramlar ve Erken Çocuklukta Uygulama Alanları

Öğr. Gör. Uzm. Sibel KARABEKMEZ - Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3017-5234

6. Bölüm: Erken Çocuklukta Deneyimsel Öğrenme Kuramı ve Biyo-Ekolojik Kuram: Kolb ve Bronfenbrenner

Prof. Dr. İlke EVİN GENCEL - İzmir Demokrasi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2113-701X

7. Bölüm: Hümanistik Kuramlar ve Çoklu Zekâ Kuramı

Dr. Öğr. Üyesi Perihan Tuğba ŞEKER - Uşak Üniversitesi
ORCID No: 0000 0003 2114 0400

8. Bölüm: Nöro-Biyolojik Kuramlar ve Erken Çocuklukta Uygulama Alanları

Doç. Dr. Funda AKSU - Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7467-0571

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖĞRENME

1. Giriş.....	2
2. Öğrenilmiş Davranışın Özellikleri.....	3
3. Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler.....	6
3.1. Bireysel Faktörler.....	6
3.1.1. Yaş.....	6
3.1.2. Zekâ.....	7
3.1.3. Motivasyon.....	8
3.1.4. Özel Gereksinimli Bireyler.....	9
3.2. Çevresel Faktörler.....	16
3.2.1. Aile.....	16
3.2.2. Öğretmenler.....	18
3.2.3. Öğrenme Ortamı.....	19
3.2.4. Okul Öncesi Eğitim.....	20
Özet.....	23
Değerlendirme Soruları.....	24
Kaynaklar.....	26

2. BÖLÜM DAVRANIŞÇI KURAMLAR VE ERKEN ÇOCUKLUKTA UYGULAMA ALANLARI

1. Davranışçılığın Temel İlkeleri ve Varsayımları.....	35
2. Klasik Koşullanma Kuramı.....	36
2.1. Uyarıcı.....	38
2.2. Tepki.....	38
2.3. Klasik Koşullanma Süreçleri.....	40
2.4. Bitişiklik.....	43
2.5. Habercilik.....	43
2.6. Genelleme.....	44
2.7. Ayırt Etme.....	44
2.8. Sönme.....	44
2.9. Kendiliğinden Geri Gelme.....	45
2.10. Birden Fazla Uyarıcıya Koşullanma (Üst Düzey Koşullanma).....	45

2.11. Gölgeleme	46
2.12. Engelleme.....	46
3. Klasik Koşullanmanın Erken Çocukluk Eğitiminde Kullanımına Yönelik Öneriler.....	47
4. Edimsel Koşullanma Kuramı.....	49
4.1. Pekiştirme	52
4.2. Olumlu Pekiştirme.....	52
4.3. Olumsuz Pekiştirme	53
4.4. Sürekli Pekiştirme	53
4.5. Kısmi (Aralıklı) Pekiştirme	54
4.6. Ceza	55
4.7. Sönme.....	56
4.8. Şekillendirme/Biçimlendirme.....	56
4.9. Premack İlkesi	56
5. Edimsel Koşullanmanın Erken Çocukluk Eğitiminde Kullanımına Yönelik Öneriler	57
Özet	61
Değerlendirme Soruları.....	62
Kaynaklar.....	65

3. BÖLÜM

SOSYAL ÖĞRENME KURAMI VE ERKEN ÇOCUKLUKTA UYGULAMA ALANLARI

1. Giriş ve Kuramsal Çerçeve	70
1.1. Sosyal Öğrenme Kuramının Tarihsel Gelişimi	72
1.1.1. John Dewey	72
1.1.2. Lev Vygotsky	73
1.1.3. Julien Rotter.....	73
1.1.4. Albert Bandura	74
1.2. Sosyal Öğrenme Kuramının Temel Kavramları.....	75
1.2.1. Dolaylı Pekiştirme	75
1.2.2. Dolaylı Ceza	76
1.2.3. Dolaylı Güdülenme/Etki.....	76
1.2.4. Dolaylı Duygusalılık.....	77
1.3. Sosyal Öğrenme Kuramının Genel Prensipleri.....	78
1.4. Sosyal Öğrenme Kuramının Temel İlkeleri.....	78
1.4.1. Karşılıklı Belirleyicilik.....	79
1.4.2. Sembolleştirme Kapasitesi.....	80
1.4.3. Geleceği Görebilme (Öngörü) Kapasitesi.....	80

1.4.4. Dolaylı Öğrenme Kapasitesi.....	80
1.4.5. Kendini Yargılama Kapasitesi	81
1.4.6. Kendini Düzenleme Kapasitesi (Öz-Düzenleme).....	81
1.4.7. Özyeterlik İnancı (Yetkinlik Beklentisi)	81
1.5. Gözlem Yoluyla Öğrenme Süreçleri	83
1.5.1. Dikkat Etme.....	84
1.5.2. Hatırlama	85
1.5.3. Davranışa Dönüştürme.....	85
1.5.4. Güdülenme (Teşvik Edici ya da Motivasyonel Süreçler).....	86
1.6. Sosyal Öğrenme Kuramının Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	86
2. Sosyal Öğrenme Kuramının Erken Çocukluk Eğitiminde Uygulanması.....	87
2.1. Sosyal Öğrenme Kuramının Etkileri	87
2.2. Sosyal Öğrenme Kuramının Eğitim Ortamında Uygulanması.....	89
2.3. Erken Çocukluk Dönemi Öğretmenlerine Öneriler.....	90
Özet	93
Değerlendirme Soruları.....	94
Kaynaklar.....	97

4. BÖLÜM

BİLİŞSEL ÖĞRENME KURAMLARI

1. Giriş.....	102
2. Gestalt (Bütüncül) Yaklaşımı.....	104
2.1. Gestalt Kuramının Temel İlkeleri	104
2.2. Gestalt Kuramında Algısal Örgütlenme İlkeleri	104
2.2.1. Şekil-Zemin İlişkisi.....	105
2.2.2. Yakınlık	105
2.2.3. Benzerlik.....	106
2.2.4. Ortak Yön (Süreklilik).....	106
2.2.5. Basitlik.....	107
2.2.6. Tamamlama (Kapama).....	107
2.2.7. Fi Fenomen.....	108
2.3. Algıda Değişmezlik.....	109
2.4. Bellek İzi ve Unutma.....	109
2.5. Algıda Seçicilik.....	110
2.6. Algıyı Etkileyen Faktörler	110
2.7. Problem Çözme.....	111
2.7.1. Kavrayış Yoluyla Öğrenme (İçgörüsöl Öğrenme).....	111
2.7.2. Üretici Düşünme	113

2.8. İlke Transferi (Yer Değiştirme).....	114
3. Alan Kuramı	115
4. Bilgi İşleme Kuramları.....	116
4.1. Bilgi işleme Kuramlarının Kapsamı.....	117
4.2. Belleğin Aşamaları.....	118
4.3. Bilgi Depoları.....	118
4.3.1. Duyusal Bellek (Duyusal Kayıt).....	118
4.3.2. Kısa Süreli Bellek	119
4.3.3. Uzun Süreli Bellek	121
4.4. Bilişsel Süreçler.....	124
4.4.1. Bilgiyi Duyusal Kayıttan Kısa Süreli Belleğe Aktarma Süreçleri.....	124
4.4.2. Bilginin Kısa Süreli Bellekte Saklanması	124
4.4.3. Bilginin Uzun Süreli Belleğe Aktarılması	125
4.5. Geri Getirme (Hatırlama	129
4.6. Unutma (Geri Getirme Başarısızlığı).....	130
4.6.1. Bozulma	130
4.6.2. Karışma	131
4.6.3. Zayıf Geri Getirme İpuçları	131
4.6.4. Yanlış Yerleştirme	131
4.6.5. Bilgiyi Değiştirme.....	132
4.7. Yürütücü Biliş (Üst Biliş/Metabiliş	132
4.8. Bilgi İşleme Modelinin Eğitim Ortamında Uygulamaları.....	133
Özet	134
Değerlendirme Soruları.....	135
Kaynaklar	138

5. BÖLÜM

SOSYO-KÜLTÜREL KURAMLAR VE ERKEN ÇOCUKLUKTA UYGULAMA ALANLARI

1. Giriş.....	143
2. Sosyo-Kültürel Kuram	143
2.1. Toplum ve Kültür	144
2.2. Yapılandırmacılık (Constructivism) ve Yapılandırmacı Öğrenme	145
3. Vygotsky'nin Sosyo-Bilişsel Kuramı	146
3.1. Yakınsak Gelişim Alanı (Zone of Proximal Development).....	147
3.2. Düşünce ve Dil	148
3.3. İçsel Konuşma (Inner Speech)	149
3.4. Zihin Araçları (Tools of Mind)	150
3.5. Öz Düzenleme (Self-Regulation).....	151

4. Bruner ve Eğitime Bakışı.....	152
4.1. Yapı İskelesi (Scaffolding)	153
5. Sosyo-Kültürel Teorinin Eleştirileri.....	155
6. Kuramın Erken Çocuklukta Uygulanması	156
6.1. Vygotsky Öğrenme Yaklaşımına Uygun Okul Uygulama Örnekleri.....	156
7. Sosyo-Kültürel Kurama İlişkin Son Sözler.....	159
Özet	161
Değerlendirme Soruları.....	162
Kaynaklar.....	166

6. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA DENEYİMSEL ÖĞRENME KURAMI VE BİYO-EKOLOJİK KURAM: KOLB VE BRONFENBRENNER

1. Giriş.....	172
2. Deneysel Öğrenmenin Kuramı.....	172
2.1. Kolb'un Deneysel Öğrenme Kuramı.....	173
2.2. Deneysel Öğrenme Kuramının Dayandığı Temel Önermeler	174
2.3. Deneysel Öğrenme Döngüsü.....	174
2.4. Öğrenme Stilleri	175
2.5. Deneysel Öğrenme Kuramının Uygulanması	177
2.6. Erken Çocukluk Eğitiminde Deneysel Öğrenme Kuramının Uygulanması.....	179
2.7. Erken Çocukluk Eğitiminde Deneysel Öğrenme Kuramı Uygulayacak Öğretmenlere Öneriler	181
3. Biyo-Ekolojik Kuram	182
3.1. Biyo-Ekolojik Kuramda Temel Bileşenler.....	184
3.2. Erken Çocukluk Eğitiminde Biyo-Ekolojik Kuramın Uygulanması.....	186
3.3. Erken Çocukluk Eğitiminde Biyo-Ekolojik Kuramı Uygulayacak Öğretmenlere Öneriler.....	188
Özet	189
Değerlendirme Soruları.....	190
Kaynaklar.....	195

7. BÖLÜM

HÜMANİSTİK KURAMLAR VE ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

1. Çoklu Zekâ Kuramı.....	200
1.1. Giriş ve Kuramsal Çerçeve.....	200
1.1.1. Çoklu Zekâ Kuramının Tarihsel Gelişimi	201

1.1.2. Çoklu Zekâ Kuramının Genel Prensipleri.....	202
1.1.3. Çoklu Zekâ Alanları.....	203
1.1.4. Çoklu Zekâ Kuramının Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	205
1.2. Çoklu Zekâ Kuramı Erken Çocukluk Eğitiminde Uygulanması.....	206
Özet.....	207
2. Hümanist Kuram ve Erken Çocuklukta Uygulama Alanları.....	208
2.1. Giriş ve Kuramsal Çerçeve.....	210
2.1.1. Hümanist Kuramın Tarihsel Gelişimi.....	210
2.1.2. Hümanist Kuramın Temel Kavramları.....	216
2.1.3. Hümanist Kuramın Temel İlkeleri.....	217
2.1.4. Hümanist Kuramın Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	218
2.2. Hümanist Kuram ve Erken Çocukluk Eğitiminde Uygulamalar.....	218
Özet.....	219
Değerlendirme Soruları.....	220
Kaynaklar.....	223

8. BÖLÜM

NÖRO-BİYOLOJİK KURAMLAR VE ERKEN ÇOCUKLUKTA UYGULAMA ALANLARI

1. Giriş.....	226
2. Nöron Anatomisi.....	226
2.1. Beyindeki Yaşam Boyu Oluşan Değişimler.....	227
2.2. Kalıtım Etkileri: Nörolojik Olarak Her Beyin Eşsizdir.....	228
3. Beyin, Eğitim Politikası ve Kritik Dönemler.....	231
4. Sağ Beyin mi Sol Beyin mi?.....	232
4.1. Beyin Lateralizasyonu ve Cinsiyet Farklılıkları.....	233
5. Beyin Uyumlu Öğrenim.....	233
5.1. Beyin Uyumlu Öğretim, Öğrenme Stilleri ve Çoklu Zeka.....	234
6. Beyin Egzersizleri.....	236
Özet.....	239
Değerlendirme Soruları.....	241
Kaynaklar.....	243
Yazarlar.....	249

1. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖĞRENME

Doç. Dr. Zekavet KABASAKAL - Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3450-1060

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ VE KURAMSAL ÇERÇEVE
 2. ÖĞRENİLMİŞ DAVRANIŞIN ÖZELLİKLERİ
 3. ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
 - 3.1. Bireysel faktörler
 - 3.1.1. Yaş
 - 3.1.2. Zekâ
 - 3.1.3. Motivasyon
 - 3.1.4. Özel Gereksinimli Bireyler
 - 3.1.4.1. DEHB
 - 3.1.4.2. Öğrenme Güçlüğü
 - 3.1.4.3. Zihinsel Gelişim Geriliği
 - 3.1.4.4. Duyusal Bozukluklar
 - 3.1.4.5. Dil Ve Konuşma Bozuklukları
 - 3.1.4.6. Otizm
 - 3.1.4.7. Üstün Yetenekliler
 - 3.2. Çevresel Faktörler
 - 3.2.1. Aile
 - 3.2.2. Öğretmenler
 - 3.2.3. Öğrenme Ortamı
 - 3.2.4. Okul Öncesi Eğitim
- ÖZET
DEĞERLENDİRME SORULARI
KAYNAKÇA
ÖZGEÇMİŞ

1. GİRİŞ

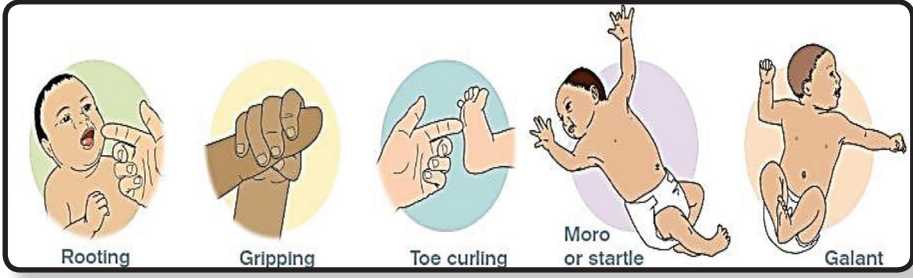
Öğrenme, bireyin yaşantılarının sonucu olan uzun süre kalıcı davranış değişikliği olarak tanımlanmaktadır. Öğrenmenin en iyi tanımı ve ne zaman gerçekleştiği konusunda değişik görüşler bulunmaktadır. Gerring ve Zimbardo (2017) öğrenmeyi tecrübeye dayalı bir süreç olarak tanımlarken, Larsen-Freeman(2013) psikolojik bir işlem olarak ele almakta, ve Tolman'a göre öğrenme çevreyi keşfetmedir (Senemoğlu, 2004). Farklı açıklamaların ortak yönü, öğrenmenin objektif ve sistematik araştırmalarla incelemesi ihtiyacının bulunmasıdır (Baloğlu, 2020). Bireyler doğumlarından itibaren önce informal daha sonra hem informal hem formal yollarla, iç ve dış motivasyon kaynakları ile öğrenmeyi gerçekleştirirler. Yaşamları boyunca farklı açılardan öğrenmeye devam etmektedirler. Öğrenme, kalıcı özellik gösterir. Zihinsel işlemler çerçevesinde gelişir. Madde kullanımı, yorgunluk ya da hastalık gibi değişkenlerin neden olduğu durumlar öğrenme ürünü sayılamaz..

Görsel 1.

Eğitim, davranış değiştirmeye yönelik belirli amaç ve alt amaçlar çerçevesinde düzenlenen, ardışık bir süreç olarak görülürse, öğrenme sonuçta elde edilen bir kazanımdır. Bireyin öğrenme yoluyla edindiği kazanımları, yıllar geçtikçe artar. Öğrenmeye ilişkin içeriği tanımlamaya çalışırken refleksler özellikle bebeklik döneminde bireyin çevresine uyumunda önemli yer tutmaktadır. Birey, öğrenme

yoluyla yaşamı sürdürebilecek becerileri henüz yeterli düzeyde kazanamadığı yaşamının ilk yıllarında refleksler aracılığı ile hayatını sürdürür. Doğuştan getirilen reflekslerin bir kısmı büyüdükçe ortadan kaybolur. Bir kısmı da yaşam boyu devam eder. Bebeklik çağında sahip olunan reflekslerden bazıları aşağı da sıralanmıştır (King, 2016).

Görsel 2. Bazı çocukluk çağı refleksleri (sırasıyla, Arama, yaklama, babinski, moro ve galant refleksleri)

1. Reflekslere ek olarak yine öğrenilmemiş davranışlar çevrevesinde içgüdüsel davranışlar ve homeostatik davranışlardan da sözedilebilir. İç güdüsel davranışlar; Bacanlı'ya göre (2007), belli bir iç güdü ile bağlantılı olarak ortaya çıkan davranışlar olarak ele alınmaktadır. Doğuştan gelmeleri ,tek bir türe ait olmamaları, karmaşık olmaları gibi özellikler göstermektedirler. Homeostatik davranışlar ise, bireyin uyum ve dengeyi otomatik olarak sürdürme eğilimi olan homeostatik dengeyi devam ettirmeye yarayan davranışlardır(Cannon,1932)

2. ÖĞRENİLMİŞ DAVRANIŞIN ÖZELLİKLERİ

Bir davranışın öğrenilmiş davranış sayılabilmesi onun sonradan kazanılmasına bağlıdır. Belli bir sürede birey davranışlarında etkili olur, bireyin yaşantısı yoluyla gerçekleşir. Bu özelliklerin gerçekleşmesi bireyin yaşam alanı ile ilişki kurmasına bağlıdır. Birey, duyu organları aracılığıyla aldığı duyumları algılama ve değerlendirme süreçlerinden geçirerek tepkisini oluşturur (Özden, 2008).

Öğrenme süreci yukarıda da ifade edildiği gibi okuldan çok uzun zaman önce başlar; sonraki yaşam dönemlerinde de devam eder. Okul içi ve dışında çok çeşitli form ve ortamlarda gerçekleşir. Öğrenme kazanımlarının nasıl edinildiğini bilmek ve öğrenme süreçlerini (örneğin: sınıf içi çalışmaları) düzenlemek insanlık tarihi kadar eski bir uğraştır.